

Onderwijs en de Techniek van het Theater

Theatervaardigheden voor docenten en wetenschappers

In de Artesc-cursus Onderwijs en de Techniek van het Theater leren docenten basistechnieken uit het theater om de communicatie met hun publiek te verbeteren. Dat publiek kan bestaan uit studenten maar ook uit vakgenoten op symposia en congressen. In drie dagdelen komt aan de orde hoe je je publiek actiever kunt laten luisteren, beter kunt bereiken en de aandacht beter vast kunt houden. Het effect van het programma is steeds hetzelfde. Docenten hebben na afloop meer dan 90% van het ineffectieve gedrag naar effectief gedrag weten om te buigen. Daarnaast zijn ze in staat om hun manier van presenteren met de inhoud mee te laten veranderen. Dit is noodzakelijk om de aandacht van het publiek vast te houden.

In dit document schets ik het programma zoals we het bij Artesc de afgelopen 20 jaar ontwikkelden. Uiteraard is de hier beschreven methodiek intellectueel eigendom van Artesc en mag niemand zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming de ideeën die hier gepresenteerd worden gebruiken.

Gijs Meeusen | Artesc 2018

Eerste dagdeel

1.1 De drie problemen van het theater (circa 45')

1a Werkvorm

De cursisten ontdekken in een onderwijsleergesprek met rollenspellen wat er nodig is om in een een-op-een gesprek effectief te communiceren en wat er mis gaat als je een publiek toespreekt.

1b Leerdoelen

1. Weten en ervaren dat communicatie tot stand komt dankzij een groot aantal samenwerkende signalen zoals intonatie, houding en gebaren.
2. Ervaren dat die signalen effectief zijn op een korte afstand (1 meter) maar meer op een lange afstand (> 2 meter)
3. Weten en dat in normale communicatie een monoloog gemiddeld een paar seconden duurt
4. Realiseren dat bij colleges en presentaties het publiek 1500 keer langer moet zwijgen dan in een normaal gesprek.
5. Weten dat er drie problemen zijn zodra je een publiek van meer dan drie mensen langer dan een minuut toespreekt. 1 Ze zitten ver weg, 2 Ze zijn niet meer actief en 3 Ze zijn niet automatisch betrokken.
6. De deelnemers zichzelf laten realiseren dat die problemen in het theater opgelost zijn om ze zodoende nog meer te motiveren die oplossingen te onderzoeken en eigen te maken.
7. De deelnemers zichzelf laten realiseren dat het verliezen van de aandacht een kwestie van techniek is. Als je weet hoe het werkt dan kun je het na een zin laten gebeuren.



1.2 Onderzoek communicatiekanalen en signalen (circa 15')

2a Werkvorm

Actief onderzoeken met welk gedrag je boodschappen kunt verzenden, hoe die gedragingen samen een betekenis representeren en wat er nodig is om die betekenis als luisteraar te accepteren.

2b Leerdoelen

1. Realiseren dat je met alles wat je doet een communicatief signaal verzend.
2. Weten dat signalen communicatief niet effectief zijn als ze elkaar tegenspreken.
3. Nogmaals realiseren dat die signalen op een grotere afstand niet effectief zijn.

1.3 Onderzoek aspecten theatergedrag (circa 15')

3a Werkvorm

Theateroefeningen en spelopdrachten

3b Leerdoelen

1. Ervaren wat je van nature met communicatie signalen doet zodra je theater maakt
2. De grenzen van de comfortzone opzoeken om veranderingsbereidheid te creëren.

1.4 Analyse gedrag in theatercontext (circa 15')

4a Werkvorm

Nogmaals interactief inventariseren welke gedragingen we gebruiken om te communiceren en meer in detail hoe die gedragingen door inhoud en emotie gestuurd worden. Vervolgens ontdekken op welke manier de acterende deelnemers omgingen met hun gedrag.

4b Leerdoelen

1. Communicatiemodel leren kennen waarin gedrag als gevolg van inhoud en gevoel gepresenteerd wordt.
2. Realiseren dat in het theater een overdrijving van normaal gedrag gebruikt wordt
3. Ervaren dat dit een positief effect heeft op de communicatie op afstand
4. Ervaren dat hetzelfde gedrag op een korte afstand weerzin wekt.
5. Ervaren dat effectief gedrag in het theater voor de zender ongemak veroorzaakt.
6. Weten dat de helft van de signalen die de deelnemers zenden niet bij het publiek aankomen.

1.5 Model aanvullen, valkuilen en remedies (circa 20')

5 a Werkvorm

Interactief doceren welke aspecten nodig zijn om het model verder te completeren.

5 b Leerdoelen

1. Een completer beeld geven van het communicatiemodel
2. Het begrip valkuil leren kennen
3. Ervaren dat het effectiever maken van ineffectief gedrag ongemak oplevert
4. De basisoefening leren uitvoeren om ongemak bij effectiever gedrag te reduceren.



1.6 Presentaties en valkuilen check (circa 90')

6 a Werkvorm

1 minuut presentaties voor de groep waarbij steeds een aspect van het gedrag op een andere manier gebruikt wordt (langzamer, luider etc.). Analyse door de groep van het gedrag.

6 b Leerdoelen voor de presentator

1. Leren kennen van zijn of haar valkuilen
2. Ervaren dat het effectiever is als je je gedrag beter overdrijft
3. Ervaren dat het ongemak oplevert om het goed te doen.

6 c Leerdoelen voor de toeschouwers

1. Nog beter weten welke aspecten bij communicatie een rol spelen
2. Zich realiseren dat de eerder gevonden remedie, gij zult overdrijven, altijd werkt
3. Hierdoor nog meer bereid worden om gedrag te veranderen.

Tweede dagdeel

2.1 Stijl (circa 45')

Een van de grootste problemen bij presenteren is het verliezen van de aandacht van het publiek. In gewone communicatie is de manier van spreken steeds aangepast aan de inhoud. Bij presentaties gaat dat verloren. Intensiveren van het gebruik van emotie herstelt die natuurlijke link van vorm met inhoud. Het gevolg is dat je gaat presenteren met stijl. Hierbij kun je denken aan stijlen als interessant, belangrijk, geheimzinnig, enthousiast.

a Werkvorm

Interactief ontdekken op welke manier je emotie kunt versterken zodat je een tekst te presenteren op een manier die bij de inhoud past. Ontdekken van het begrip stijlwoorden.

b Leerdoelen

1. Weten dat de manier van presenteren door emotie gestuurd wordt
2. Weten dat je emotie kunt sturen met stijlwoorden.
3. Ontdekken dat je stijlwoorden kunt gebruiken om je manier van presenteren vorm te geven
4. Ontdekken dat het gebruik van stijl zorgt dat je presentatie op alle fronten sterk verbeterd.

2.2 Valkuilencheck (circa 60')

a Werkvorm

Korte presentaties gelijk aan de presentaties op dagdeel 1

b Leerdoelen presentator

1. Weten welke uitdagingen er nu liggen
2. Ervaren wat het effect is van veranderingen om thuis gericht te kunnen oefenen

c Leerdoelen toeschouwers

1. Zien dat onverwachte vooruitgang geboekt kan worden in korte tijd wat motiverend werkt om thuis te oefenen.
2. Nog beter weten welke aspecten van belang zijn bij presenteren.



2.3 Overgangen (circa 30')

Naast stijl is het maken van technisch goede overgangen van het grootste belang om de aandacht hoogte houden.

a Werkvorm

Interactief ontdekken welke facetten bij het maken van een overgang een rol spelen. Hierbij laten we de deelnemers ervaren wat er mis gaat als je het fout doet en ontdekken ze zelf wat nodig is om het goed te doen. Het fenomeen overgangen wordt ook op videomateriaal van acteurs en wetenschappers geanalyseerd. Zelf oefenen met het maken van een technische overgang (eind – pauze – stap – begin) zonder inhoud en met inhoud.

b Leerdoelen

1. Een technische overgang leren maken zonder inhoud
2. Een technische overgang leren maken met inhoud

2.4 Overgangen met stijl (circa 45')

a Werkvorm

In tweetallen werken aan het vinden van effectieve stijlen bij de overgang die de deelnemers voorbereidde.

b Leerdoelen

1. Zelfstandig leren zoeken naar stijl
2. Ontdekken dat contrast niet te groot kan zijn en pauzes niet te lang.
3. Door te ervaren dat het maken van een goede overgang moeilijk is gemotiveerd raken om thuis te oefenen.

2.5 Aandacht vangen bij het begin (circa 15')

a Werkvorm

Alle stappen bij het begin van een presentatie uitvergroten en ontdekken wat nodig is om de aandacht bij het begin van een presentatie te vergroten.

b Leerdoelen

1. Leren kennen van de verschillende elementen van een goed begin
2. Het leren maken van een geladen stilte
3. Het leren vergroten emotie in die stilte
4. Het leren gebruiken van theateraal handelen om de aandacht te vangen
5. Het leren uitvoeren van de opeenvolgende elementen van een goed begin.



Derde dagdeel

3.1 Oefeningen Overgangen (circa 30')

Het maken van overgangen met een stijlwisseling is in dagdeel twee aan de orde geweest. Hierop terugkomen is noodzakelijk om deze techniek in de vingers te krijgen.

a Werkvorm

In tweetallen werken aan het optimaliseren van de voorbereide overgang.

b Leerdoel

Nog beter leren maken van overgangen en nog beter realiseren dat contrast niet te groot kan zijn en pauzes niet te lang kunnen zijn.

3.2 Valkuil- en overgang check (circa 60')

a Werkvorm

Presenteren van een korte presentatie zonder valkuilen en van een overgang met stijl. Het resultaat is dat iedereen die geoefend heeft tussen de bijeenkomsten door in staat is zonder valkuilen te presenteren en een goede overgang te maken.

b Doelen

1. Toetsen in hoeverre de leerdoelen gehaald zijn. In de regel houden deelnemers 5% van hun ineffektieve gedrag over en kan iedereen een goede overgang maken
2. Eventueel laatste tips meegeven
3. Gemotiveerd raken om het geleerde in de praktijk te brengen.

3.3 Gebaren en uitleg (circa 20')

a Werkvorm

Aan de hand van oefeningen ontdekken welk effect theatraal maken van gebaren heeft op de kwaliteit van uitleg en aandacht van het publiek. In tweetallen werken aan het theatraal maken van gebaren.

b Leerdoelen

1. Leren gebruiken van theatrale gebaren om kwaliteit van uitleg en aandacht voor uitleg te vergroten.

3.4 Interactie (circa 45')

a Werkvorm

Interactief onderzoeken welke stappen en gedragingen bij interactie van belang zijn. Ervaren wat er gebeurt als je het fout doet, ervaren wat er gebeurt als je het goed doet. Iedereen oefent onderdelen van de keten van acties die bij interactie een rol speelt. Voor twee vrijwilligers is er de gelegenheid het geleerde in praktijk te brengen.

b Leerdoelen

1. Leren kennen van de stappen die bij interactie een rol spelen.
2. Droog leren uitvoeren van die stappen
3. Voor twee deelnemers leren uitvoeren van die stappen tijdens interactie.



3.5 Presenteren van Slides (circa 20')

a Werkvorm

Aandacht verleggen van jou als presentator naar de slides of naar het bord is een vak apart. Aan de hand van oefeningen ontdekken de deelnemers hoe je dat het best kunt doen

b Leerdoelen

1. Leren verleggen van de aandacht naar slides of bord.
2. Leren terugpakken van die aandacht als het publiek weer naar jou moet kijken.

3.6 Implementatieplan (circa 20')

a Werkvorm

Bespreken en aanvullen van het gemaakte implementatie plan.

b Doelen

1. Een haalbaar plan realiseren om de geleerde technieken in de praktijk te kunnen brengen.

De cursus wordt stevast afgesloten met een evaluatie waar al tien jaar lang, afhankelijk van de expressiviteit van de groep een rapportcijfer tussen de 8 en 9 uit komt.

